

# S Z E M L E

## BARNA VESZEDELEM

A német fasizmus barbár kulturohama, a berlini máglyatűz nem volt komédia, nem indiántánc és nem üres győzelmi gesztus, de tudatos roham a legveszedelmesebb ellenség — az agy ellen. Az eddig volt kulturát meg kellett semmisíteni, elégetni és elátkozni, hogy a fasizmus birtokba vehesse a katedrákat, rotációs gépeket és könyvtárakat. Az Intelligenzbestie helyét elfoglalta az őrmester és az agyak vezényszóra átváltódtak az imperializmusra. Kulturohammal kezdték, hogy háborúval végezhesék. Három német emigráns ujságíró C. és H. *Michaelis*, W. O. *Somin* számadást adott erről a kulturbarbárizmusról, a pusztításról, a csonkításról, egy nép, egy nyelv agy- és szív-harakirijéről (*Die braune Kultur*, Europa-Verlag, Zürich). Mit vettek el, mit löptek le, mit tapostak el és mit adtak a helyébe: ez 350 oldal kulturborzalom. Egy angol nő, *Dorothy Woodman* megírta a szerves folytatást: az alapig lemeztelenített kulturát az új német imperializmus cáfolhatatlan váddokumentumát (*Hitler treibt zum Krieg*, Carrefour, Paris) 500 oldalon. Két könyv. Az egyik a kulturfasizmus barnakönyve, a másik a hitleri imperializmus Braunbuchja. Az eddigi Braunbuchok ismert adalékokat csoportosítottak, inkább összegeztek, de itt a dokumentumok a leleplezések, a szenzáció jogával lépnek fel. Könyv- és papírvoltukat nem érzed: itt tények beszélnek és a világhoz beszélnek és erre a két váddokumentumra a világnak kell a fejéhez kapni, ébredni és cselekedni!

„A gyilkosság kulturája“: másfél év előtt irtuk le ezt a címet és értelmét: „Az új német szellem: a gyilkosság kulturája. Ez a Gleichschaltung igazi értelme.“ Akkor a kezdet kezdetén inkább a megérzés iratta velünk, ma a fenti két váddokumentum utólag igazolja a német fasizmus lényegvalóságát.

A hitlerizmus: háború. Nincs más értelme és nem lehet más célja. Ki mer itt ellentmondani? Hallgassátok Hitlert: „Adjatok újra fegyvert a kezünkbe, de akkor a gyermekmeséktől elkezdve minden színház és minden mozi, minden hirdetőoszlop és kerítés ennek a nagy misszióknak a szolgálatába állítandó.“ (Mein Kampf.) Husz év előtt egy másfajta bajusz csalta lépre a németeket: Vilmos. De Hiába volt „hósi“ halál milliószámra, hiába orrkoppintás és Versailles, a Goebbels-sajtó még ma is és azért is a legyőzhetetlenséget szuggerálja: „Mi németek négy évig küzdöttünk egyedül az egész földgömb ellen és mégsem tudtak legyőzni minket. Hol van még egy ilyen nép, mely ezt utánunk tudná csinálni?“ (*Dortmunder Generalanzeiger*.) Goebbels vigasztalódhat: ilyen nép és ilyen szemenszedett demagógok nincsenek sehol. A német nép egy új hitleri tél nyomorúsága elé indul, a kenyér, a zsír, a margarin ára egyre emelkedik, a burgonyáért a szó szoros értelmében csatázni kell (Kartoffelschlacht) és akkor ezek a burgonya-kapitányok a mellükre ütnek és felcsapnak világhódítóknak: „Egy állam, mely a fajkeveredés, a fajmérgezés mai korában tudatosan ápolja faji sajátosságait, kell, hogy egy nap a világ ura legyen.“ (Hitler.) A fontos a mindennapi propagandával meggyűrt német nép új hite: a német a világ első népe, melynek erkölcsi joga és kötelessége a többieknek uralkodni. Hogy a németek ezt a missziót teljesíthessék, Isten elküldte Hitlert, mint annak idején Jézust.

Nevettek? Pedig ez a német vallásháború igaz értelme: a gyilkosság kulturájának erkölcsi szentesítésre van szüksége. A keresztény vallások mai formájukban erre nem alkalmasak: „A német egységet új német világnézet biztosítja, miután a kereszténység mai formájában a mi követelményeinknek nem felel meg.“ (Hitler.) Hogy mi ez a követelmény, azt a fegyverkezés apostola, *Banse* árulja el leplezetlenül: „A hazavédelem pszichológiai szempontjából csak olyan egyház érdemel támogatást a kormány és a hadvezetőség részéről, amelyik a nép és a katona nemzeti szellemű magatartását erősíti. A haldokló harcos könnyebb szívvel hal meg, ha tudja, hogy vérét egy nemzeti istenért ontotta.“ És ki ez a nemzeti isten? A német nép és a haderő egyetlen ura és parancsolója: Hitler!

Nem végtelen egyszerű dolog a német egység és a német „világnézet“? Kell ide ész, kell ide szív? Itt nincs skrupulus, itt „Isten“ beszél, itt csak a fegyver beszélhet, itt csak a háború ad tartalmat és célt az életnek. Mi történik Németországban? Ismerjük mi a német tömeget, a kispolgárt, a középosztályt, hogy ez mint rágja meg ezt a mindennapi fasiszta mérget és hogy mennyire hat itt az ellenmérget? Hősi küzdelmekről tudunk, börtönszenvedésekről és halálokról, egy hősi ellenpropagandáról... de ha tudom, hogy egy hatvanmilliós népet mérgeznek folytonosan és mindennap, akkor kell, hogy feljeddjek. A „Herrenrasse“-elmélet a német kispolgári tömeg legbiztosabb léprecsalója: franciát gyilkolni, oroszot ölni egyjelentésű az emberiségnek tett szolgálattal. A vezérszólamot itt is maga Hitler fujja: „A hanyatló államok közé tartozik elsősorban Franciaország. Fajilag az elnégeresedés olyan gyors tempóban halad, hogy ma már Franciaországról csak mint egy Európa földjén levő afrikai államról beszélhetünk... Amit ma ez az állam tesz, az vétek a fehér emberiséggel szemben. Mindazok, akik a fajmeggyalázásban látják az emberiség eredendő bűnét, tehát joggal boszulhatják meg magukat ezen a bűnön.“ Oroszország? „Ne felejtjük el soha, hogy a mai Oroszország urai vértől szennyezett gonosztevők, az emberiség söpredeke... és ne felejtjük el továbbá, hogy ezek a hatalombitorlók egy olyan fajhoz tartoznak, mely ritka keveréke a bestiális kegyetlenkedésnek és a hallatlan hazugságművészetnek. Ez a faj, ma jobban mint máskor arra pályázik, hogy véres elnyomó uralmát az egész világra kiterjessze.“ Az antiszemitizmusból így lesz imperialista energiaforrás! És ez az ember, aki így beszél így mérgez, ma egy hatvanmilliós nemzet korlátlan ura és parancsolója. Mindaz, amit egy demagóg fantázia kiagyal, egyik napról a másikra valósággá válhat.

A hitlerizmus — legalantasabb propagandával előkészített háború. A német nép jövője ma csak multat vetit. *Carl von Ossietzky*, ez a leggyűlöttebb fogoly, hogy fején találta a szöveget, amikor megírta, hogy a nemzeti szocializmus nem más mint 1914 permanenciája. Ma Nagy Frigyes gránátosaival játszanak és a világháború frontélményét konzerválják, terjesztik tudatosan. „A német újjászületés nem más, mint a frontszellem újjászületése és ez az igazi német kultúra.“ (*Völk. Beob.*) A kultúra nevében ma ez él, hat és dolgozik: Nagy Frigyes gránátosai és a világháború rohamosztagai! És a precíz pontos mestergyilkolásnak (én láttam német rohamosztagot dolgozni!) ezek a fénypéldái nemcsak kulturát vigyorognak, de — szocializmust is jelentenek: „A mi szocializmusunk a legszebb porosz örökség, mert az a győztes porosz hadsereg öröksége.“ (Goebbels.) A német iskolákban Rust kultuszminiszter parancsára ma ilyen kulturát és ilyen szocializmust tanítanak: „Az iskola szelleme kell, hogy teljesen fedje a világháború táboriszürke hadseregek a szellemét. Az iskolának kötelessége, hogy az egész német népet a

maga teljességében erre a gondolatra állítsa be.“ A gyilkosság kultúrája: van még, aki kételkedik? Németországban naponta, óránként, percenként hurcolják körül a véres kardot. A német rádiók szünjele egy induló monoton parancsát ismétli napról-napra, óráról-óra: *Volk ans Gewehr! Volk ans Gewehr!* Goebbels itt is egész munkát végzett. És a népet fegyverbe állították, káplárok, őrmesterek tulóráznak. Az eredmény: Németország ma a világ legnagyobb, azonnal mozgósítható tömeghadseregével rendelkezik. Woodman pontos kimutatást ad: katonai előképzést nyer: négy és fél millió ember. A Reichswehr, rendőrség, SA és SS: két és félmillió. A tartalékok: három és félmillió. A gyerekszaporodás teljes nyíltsággal van az imperializmus szolgálatába állítva: „Volk ohne Raum — Land ohne Wehr!“ „A német nép legnagyobb szociálbiológiai veszélye a szociálstréberség világnézetéből és a tudásörületből származott, mert a születéskorlátozás ezeknek a következménye.“ (Deutsche Mediz. Wochenschrift.)

Németország Vilmos flottaörületének lett az áldozata („Németország jövője a tengeren van.“) Hitler már az angolok miatt sem követi elődje imperialista vonalát, ő a szárazföldön marad és százmillió német birodalomról regél, mert minden szomszéd államnak, ahol németek élnek, vissza kell kerülni az „anyatesthez“. Ez lenne az első lépcsőfok, a végcél a keleti expanzió: Oroszország „szűz“ területe. „Mi csak Oroszország rovására terjeszkedhetünk, Oroszországot ma zsidók uralják. Az oroszok saját erejükből sohse rázhatják le magukról a zsidó jármot, viszont a zsidók ezt a hatalmas birodalmat nem bírják tartósan uralni. A Kelet óriási birodalma megérett az összeomlásra. Mi vagyunk a sorstól kijelölve...“ (Hitler.) Nyugaton: az ősellenség, a francia. Már most hogy lehet ezeket a fantasztikus terveket realizálni, mert hiszen Hitler így az egész világgal kerül összeütközésbe, akárcsak annak idején Vilmos? A német legyőzhetetlenség dogmája az a csodaszer, amellyel Hitler operál, a „Herrenrasse“ a jelszó, mellyel keresztshadakat toboroz. Harc az egész világ ellen: ez az alfája és omegája a demagógia pókkhendiségének, de egyuttal sztratégiájának is. A mai helyzet a német militarizmust a hadiiskolák „Kampf gegen Übermacht“ fejezetébe utalja. Értelme: egy gyengébb, de támadó haderő csak akkor tud győzni, ha egy döntést ki-provokáló tökéletes fegyvernemmel rendelkezik, mellyel az ellenséget legsebezhetőbb pontján hirtelen meglepheti. Mi lehet ma ez a két fegyvernem? Repülőgép és gáz. Világos, hogy az egész német fegyverkezés erre a két pillérre van felépítve. Goering, aki nem átalotta az eget is felgyújtani (amikor senki által nem látott idegen repülőket fantáziált Berlin éjjeli egére, hogy így jogcímeket kaphasson egy „védelmi“ repülőraj kiépítésére) mára annyira kifejlesztette a német hadi aviatikát, hogy a havi kapacitás elérje a többezer gépet. Hogy pedig a német kémiai ipar a gáz terén igenis tart meglepetést, abban senki sem kételkedik. De ez még nem minden. A fasizmus a bestialitás kitenyészítője, kézen fekvő tehát, hogy Goeringék egy kis bestialitásért nem mennek a szomszédba. Amit el nem végez majd a repülőbomba és a gáz, azt irtó biztonsággal elvégzi a bacillusháború. Az ellenséges túlerőt betegségszerekkel és bacillustenyészetekkel kell pótolni: „Lefegyverzett, védtelenné tett nemzetek legbiztosabb fegyvere a biológiai háború“ (Banse.)

Woodman bebizonyítja, hogy Németország nem védtelen és nincs lefegyverezve: mindene megvan, ami a háborúhoz kell. Tizennégyben a németek, akiknél a mozgósítás mintaszerűen folyt le, egy-két hónap múlva arra eszméltek, hogy a gazdasági erőik csődöt mondtak. Ha akkor nincs Rathenau és nem szervezi meg a német hadigazdaságot, akkor Németország már tizennégyben elveszti a háborút. Rathenau később meg-

kapta a német nép köszönetét, gyilkosainak Hitler állított emléket, de Judensau ide Judensau oda, azért Hitler csak tanult tőle és egy új háború esetén a gazdasági és az ipari mozgósítás semmivel sem fog utána maradni a katonáinak. Minden gyárnak ki van jelölve a munkája, ki van osztva nyersanyaga, a szakmunkások evidenciába vannak tartva, ezek frontra nem kerülnek. Krumpli nincs, de külföldi nyersanyagtartalék rengeteg van felhalmozva és a holland és a svéd gyárak (a német nehézipar fióktelepei) éjjel-nappal dolgoznak.

Az imperializmus mindenütt egyformán készülődik, mért legyen kivétel pont Németország, a versaillesi békével béklyózott Németország? Felelet: Goebbels a véres kardot napról-napra körülhordozza a rádióban: „Volk ans Gewehr!“ Ki nyul itt fegyverhez és miért? Nép a népért, munkás a kenyérért, elnyomottak a szabadságért? Hallgassátok meg Woodmant: „Népek spontán nyulnak fegyverhez, hogy lerázzák magukról az igát. Itt azonban jármot kovácsolnak a nép nyakára. Itt nem az emberi méltóság triumfál a káplár felett, itt a nép nem keriti hatalmába a katonai kereteket, hogy így egy katonailag organizált rabszolgaságtól szabaduljon, de itt a káplár diadalmaskodik, ő lesz a kormányrendszer és az emberi méltóságot a militarizmus csizmája tapossa“... Asszony mondja, nő írta és mi férfimunka előtt hajtjuk meg zászlónkat.

Ez a csodálatos aktivitás angol nő mindenről beszélt, de a legégetőbb kérdésről, a legközelebbfekvő puskaoros hordóról megfeledezett. A Saar-probléma az ötszáz oldalon nem kapott helyet. Amiről Woodmann megfeledezett, azt a regényíró, írta meg (Gustav Regler: *Im Kreuzfeuer*, Carrefour, Paris.) Az előszó tiszta képet mutat: „Ez a könyv H. Becker emlékének van szentelve, akit a nemzeti-szocialisták a Saarnál felhajszoltak és agyonlőttek. Saar-vidéki ember írta ezt a könyvet, aki egykor azt hitte, hogy a Chemin de Dames-on a szülői házat védi. Ma ez a szülői ház el van zárva előle, elzárják azoknak a képei, akik barátait ölték meg, elzárják Hitler és Goering képei, melyek az atyai könyvkereskedés kirakataiból fenyegetik. De a veszteséget nem érzi: az író felismerte, hogy hol állanak hazája igaz ellenségei, felismerte, mint Becker, mint tizezer Saar-munkás, kiknek kunyhója — az új otthon — mindig nyitva áll számára és ebben az új otthonban más képek függnek, képek, melyek láttára az ember kihuzza magát, melynek harcra hívnak és melyek hosszabb ideig fognak a falakon lógni, mint a könyvkirakat képei“. A regény az ismert tényt közvetíti: a januári népszavazást előkészítő pergőtűzet, a lélekvásárlást, a voksterrort. A náci tüzzel-vassal, provokációkkal és revolverrel dolgoznak, a polgárság minden árnyalatban nekik falaz, egyedül a munkásság és a katolikusok egy része küzdenek Hitler ellen. Ez a különös egységfront kissé lényeggyengítőn egy ifjumunkás és egy katolikus lány szerelmén át van érzékeltetve, de maga a szerelem és a közös igazságra döbbenés („a náci minden körülmény közt ellenség“) finoman és logikusan van levezetve. Magát a regény egészét kissé gyengíti a hirtelenül megragadott aktualitás, az események, az alakok nem érhetnek teljességre, nem állhatnak össze szerves regényegésszé. Fejezetek vannak: mestermunkák, a szociális realizmus példaképei, de vannak homálykodó oldalak, hirtelen villanó és ellobbanó képekkel, akárcsak első különös regényében. A regény propaganda akar lenni elsősorban, segítés, útjelölés, harcratüzelés, védekezés és támadás és mint ilyen: Regler könyve elhatározó ökölcsapás a fasizmus vigyorgó halálharcába.

És ma ilyen elhatározó tettekre van szükség. Heinrich Regius elmékedései (*Dämmerung*, Notizen in Deutschland. — Oprecht & Helbling, Zürich) nem kapnak, nem vernek visszhangot. Aki a cím után in-

dulva mohón kap a könyv után, az csalódni fog: itt nem aktiv harc tüzel a kulturbarbarizmus ellen, itt a felháborodás szigetelve van. Könyve: feljegyzések gyűjteménye, gondolatok Nietzsche modorában, de hideg agygyal. Valaki egy csendes sarokban ül és a lázas füledten fasizmusba robbanó német atmoszférát csodálatraméltó nyugalommal zugatja el maga felett. Itt nincs lázongás, felháborodás, itt nincs idegesség, félelem, támadás, vagy védekezés. Ég a ház? Oltani szaladni, gyújtogatókra mutatni? Dehogy. Gondolkozzunk csak nyugodtan: mi is tulajdonkép a tűz, mi a magántulajdon és mi hozta ide a gyújtogatókat? Durván felvázolva nagyjában ez a módszere. Meditálás ez a legaktívabb korproblémák felett a bölcsesség ráérünk-nyugalmával. És akkor ilyen nagyszerűre kialakapált végigazságok jönnek ki a tolla alól: „Hogy mi van a halál után, azt nem tudom, de ami a halál előtt van, az a mai társadalomban játszódik le“. Háború, háborús felelősség? „A mozgósítás napjaiban a vezetők és államférfiak palotái előtt gyülekező emberek áhitattal bámultak a kivilágított ablakokra: Istenem micsoda terhet és felelősséget vállaltak ezek az emberek! Én már akkor is a munkásházak sokkal reálisabb gondjaira gondoltam, a „hősök“ felelőségére, akik ezekből a bérházakból indultak harcba. És mi igazolódott a háború után? A „hősök“ meghaltak, de a nagyok, akiknek az érdekében indult meg az egész háború, magában Németországban is mérhetetlenül sokat nyertek...“ Az ilyen végigazságok mellett rengeteg levegőben lógó féligazság van a könyvben, amikor pedig pozitív dolgokról beszél, akkor nem mond semmit. Könyve leghosszabb gondolatsorát olvasom: A német munkásszótály ájultsága, — hallani, tanulni akarunk tőle és nem jegyezhettem fel belőle semmit. A gondolat nem mindig dokumentum. Nekünk ebben a pillanatban világos, tisztán beszélő tárgyi dokumentumokra van szükségünk, hogy világgá bizonyítsuk, világgá szuggeráljuk az emberiség legnagyobb veszélyét, a fasizmust.

Fábry Zoltán

**G**ANDHI. „A polgári világ profétájának ismerte el Gandhit.“ E megállapítással kezdi szerzőnk rendkívül tanulságos könyvét. Gandhi csakugyan olyan gyanus népszerűsége tett szert pályafutása folyamán és nevét olyan tisztelettel ejtik ki „jobb körökben“, hogy érdemes szemlével és a befolyása alatt álló mozgalommal foglalkozni. Főleg a jóakarátú, de tájékozatlan európaiak számára írta ezt a könyvet Szumjendranath Tagore, a nagy költő unoköccse, aki mint újságíró tevékeny részt vesz a hindu mozgalomban, — mégpedig, mint látni fogjuk, Gandhival erősen szemben áll és könyvében igyekszik ezt az ellentétet meg is magyarázni. Az előszó tulajdonkép a szerző két, Romain Rolland-dal folytatott beszélgetését tartalmazza. R. R. tudvalevően könyvet írt Gandhiról, amelyben nagy szeretettel és megértéssel kezeli a mahatma mozgalmát. R. R. a fentemlített jóakarátú, de tájékozatlan európaiak megtestesülése. Az elnyomottak iránti mély rokonszenvétől vezetettve, a tények ismerete hiányában teljes bizalommal tekintett Gandhi, a leigázott hindu milliók új „Messiása“ felé. Szerző ezzel ellentétben arra hivatkozik, hogy G. a hindu tőkészek eszköze és adott helyzetben eddig még mindig cserben hagyta a tömegeket. R. R. fenntartja véleményét. Megegyezés nem jön létre, mert mint Sz. T. írja: „R. R. egy saját elképzelése szerinti gandhizmust alkotott magának, egy olyant, amilyen a valóságban nem létezik. A nagy álmodozónak, az egész világ elnyomott osztályai őszinte barátjának a romanticizmusa ez...“ Ezután rátér feladatára. Az első fejezetet G. délafrikai szereplésének szenteli. Gandhi